

For få dage siden kom så svaret: Folketingets Finansudvalg har den 11. maj 1994 godkendt, at der ydes et tilskud på 90.000 kr. til Landsindsamlingen Hospitalsudstyr og Medicin til Vietnam. „Beløbet vedlægges i check.“ Sådan!

Vi bestilte omgående de fire apparater, som Simonsen & Weel lovede at skaffe i løbet af fire uger. (Bestilt d. 25.5. 94.) Vi regner derfor med, at de alle kan nå at komme med i den forsendelse vi får af

sted i slutningen af juni.

Ud over alle disse nyindkøbte ting har vi været så heldige at få en hel del brugt udstyr fra Gentofte Amtssygehus, bl.a. udstyr som vil gøre vældig god gavn under genoptræning af de små patienter på fysioterapiafdelingen. Herhen bliver børnene bragt af forældrene om morgenen og hentet om eftermiddagen. I løbet af dagen modtager de fysisk træning og leger eller undervises alt efter alder. Selv

om lokaliteterne var meget kønne, har vi som har besøgt afdelingen, været næsten rystet over hvor lidt de havde at gøre godt med i forhold til disse ofte meget handicappede børn.

Alt i alt en forsendelse som givetvis vil blive modtaget med åbne arme og stor taknemlighed fra både staben på Børnehospital nr.1, patienterne og deres pårørende. Det hører I nærmere om i næste nummer af bladet.

Er Vietnam på vej mod demokrati?

Af Stein Tønnesson,
forskningsprofessor ved
Nordisk Institut for Asien
Studier

I de seneste år har et stort antal lande i Østeuropa og Afrika gennemført et pludseligt skift fra en autoritær til en demokratisk styreform: frie valg med flere partier, fri meningsdannelse, fri presse, organisationsfrihed, osv. Latin-Amerika har også færre diktaturer end tidligere, og i Østasien er der sket en gradvis demokratisering af visse lande, så som Sydkorea og Taiwan. Japan passerede for første gang i 1993 demokratiets afgørende tærskel: et fredeligt magtskifte efter et valg. Det samme gjorde Nicaragua i 1990. Den amerikanske politolog Samuel Huntington har kaldt den globale demokratiseringsproces i 1980erne for demokratiseringens tredje bølge.

I denne artikel skal jeg ikke sige så meget om Vietnam i og for sig, men lægge op til en diskussion om hvorvidt Vietnam er på vej mod demokrati. Mit bidrag vil være nogle almene betragtninger om demokratiets fordele og forudsætninger, og om dets fremtid på verdensbasis.

Den „tredje bølge“ har ikke kun demokratiseret Afrika og Østeuropa, men er også skyllet ind over de kommunistiske stater i Asien: Kina, Nordkorea, Laos og Vietnam i form af et ydre og indre pres for demokratisering og overholdelse af menneskerettighederne. Men disse fire lande har foreløbig afvist at lade sig rive med af bølgen. I stedet har de beholdt deres etpartisystemer og fortsætter med at undertrykke politisk debat og tilløb til opposition. Både de kinesiske og vietna-

mesiske ledere forsøger at finde en udviklingsmodel som på én og samme gang integrerer deres økonomier i det kapitalistiske verdensmarked, skaber en lovstat („rule of law“), og undgår vestlig pluralisme. For de gamle ledere i de to lande er det utænkeligt at skulle indføre et politisk system der ville gøre det muligt for de „kontrarevolutionære“ som blev endeligt besejret i 1949 eller 1975, atter at komme til magten. Pluralistisk demokrati opfattes som en opskrift på kaos. Både i Kina og Vietnam har der været gennemført kampe mod såkaldt „fredelig udvikling“, et udtryk der betegner en slags snigende vestliggørelse. Også i de ikke-kommunistiske dele af Øst- og Sydøstasien gør der sig iøvrigt en frygt for vestlig massekultur og pluralisme gældende, og en stigende selvfølelse på et

asiatisk eller ikke-vestligt grundlag. Kinas og Vietnams bibeholdelse af en autoritær styreform møder forståelse i en række af de mere højreorienterede Øst- og Sydøstasiatiske stater. Selv for den japanske regering har regional stabilitet langt højere værdi end demokrati og menneskerettigheder. Og som Singapores mangeårige halvdictator Lee Kuan Yew spurgte efter et besøg i Vietnam i 1992: „Efter 1015 år med markedsøkonomi, og efter kommunismens sammenbrud som verdensomspændende ideologi, hvad vil det egentlig sige at Vietnam eller Kina er „kommunistiske“ andet end at de er etparti-stater?“

Et demokratisk tilbageslag

Udviklingen af demokratiopfattelsen i Øst- og Sydøstasien vil have afgørende

Ved kommunistpartiets midtvejskonference i januar 1994 ses generalsekretær Do Muoi sammen med nogle af de delegerede. Men demokrati må også inddrage andre end partimedlemmer. Foto: Xuan Lam, Vietnam Courier.

betydning for om „den tredje bølge“ får varig virkning i verdens politiske historie. I de svagt funderede stater i Afrika, Østeuropa, det tidligere Sovjetunionen, og langs Middelhavet, er der stor fare for et demokratisk tilbageslag. Manglende økonomiske resultater, social nød, etniske og nationale konflikter har allerede stimuleret krav om „en fast hånd“. Overgangen til formelt demokrati skete i en række lande så hurtigt at de nye institutioner kom til at mangle grundlag i sådanne folkelige organisationer, der alene kan holde et demokrati levende. Nye forfatninger og valgordninger blev introduceret af europæiske „demokrati-eksperter“ og vedtaget uden at paragrafferne havde grundlag i nogen faktisk eksisterende praksis. Selv på eliteniveau manglede tit den nødvendige træning i demokratisk debat og forhandling. Demokratiseringen kunne derfor først egentlig begynde efter at demokratiet var færdigt indført på papiret. Et sådant papirdemokrati er yderst sårbart og vil let komme til at fremstå som et mislykket eksperiment. Det er højst sandsynligt at den demokratiske styreform i det næste årti vil miste anseelse i store dele af verden. Hvis de økonomisk succesrige asiatiske lande samtidigt fortsætter med at modsætte sig demokratisering, vil deres autoritære systemer fremstå som model for mindre succesrige lande. Det demokratiske system vil således igen blive forbeholdt de gamle industrilande i Vesteuropa og Nordamerika, hvis det altså ikke kommer i vanry også der.

Demokratiets fordele

En sådan udvikling ville være dybt beklagelig. En veludviklet demokratisk styreform har nemlig store fordele fremfor alle andre kendte politiske systemer. Disse fordele er vel at mærke ikke kulturrelative. De er i højeste grad universelle. Én fordel er at demokratiet indeholder mekanismer for *fredelige magtskifter*. Det vil sige at oppositionsgrupper ikke behøver at bruge vold for at afskaffe et regime der har mistet folkets tillid. For oppositionsgrupper findes der en realistisk mulighed for at kunne vinde magten på fredelig vis. I et demokrati er det også nemmere for magthaverne at give magten fra sig end i et diktatur. Den som giver magten fra sig efter et valg, risikerer ikke at blive fængslet, dømt eller sendt i landflygtighed, men vil ofte have gode muligheder for at komme tilbage til magten, når de der overtager den har dummet sig. Alle folk i verden, uanset politisk kultur, har interesse i at indføre et politisk system der indeholder mekanismer som forhindrer voldelige konflikter mellem indenlandske magtgrupper. Sådanne voldelige opgør går nemlig altid ud over befolkningen.

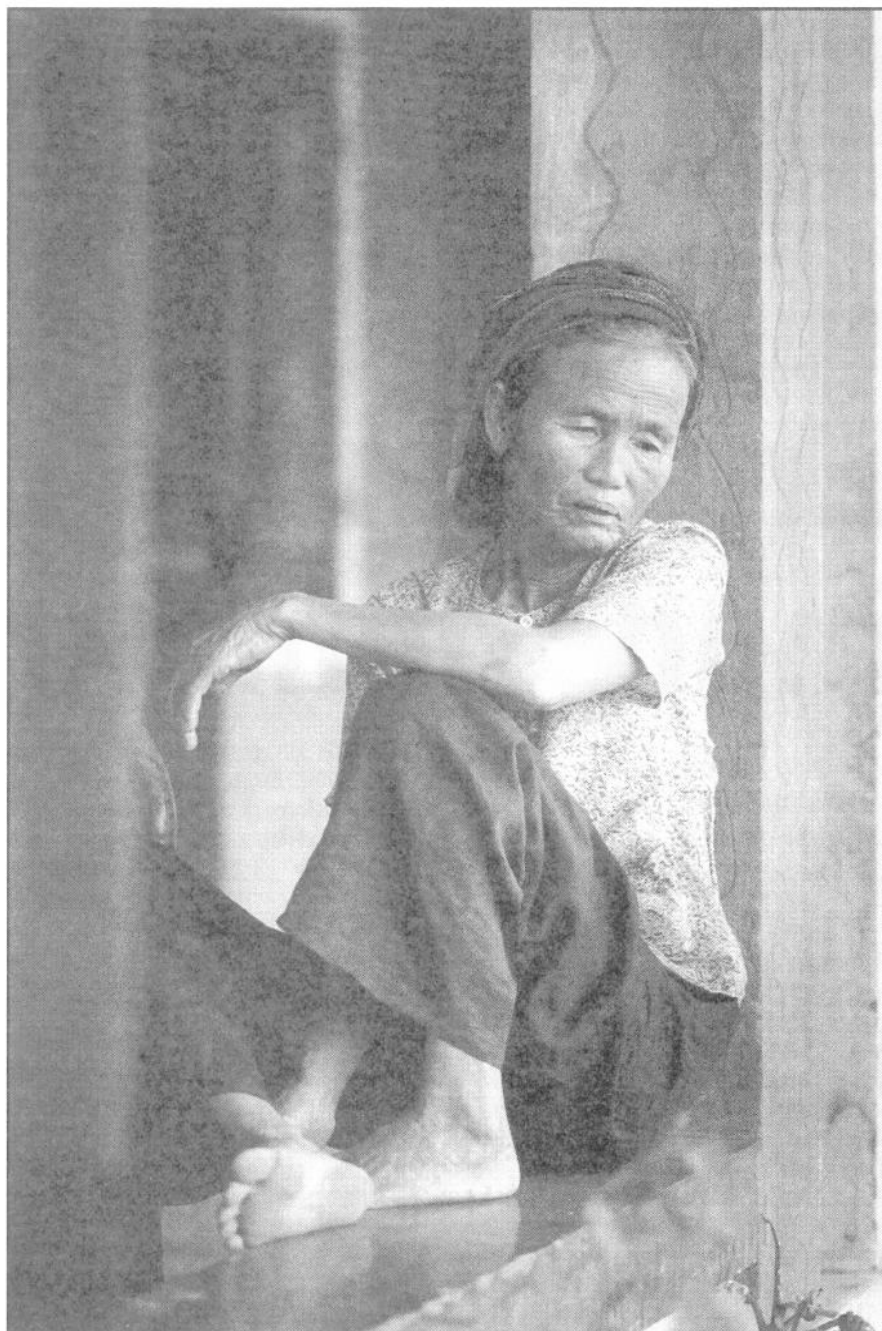

Foto: Kirstine Theilgaard.

En anden af demokratiets fordele er at det efter al sandsynlighed bidrager til *fred mellem stater*. En af fredsforskningens få klare statistiske fund er, at demokratiske stater ikke bekriger hinanden. Demokratiske stater har ofte ført krig mod ikke-demokratiske stater, men aldrig mod hinanden. Det er ikke endnu bevist at denne fredelighed skyldes demokratiet som sådant. Det er muligt at demokratiet først og fremmest er blevet indført i stater, der har så meget andet tilfælles, at de af den grund ikke fører krig mod hinanden. I fredsforskernes tidsskrifter pågår der en intens debat om årsagerne til at demokratier ikke bekriger hinanden, men det skulle overraske meget, hvis ikke selve demokratiet i hvert fald er en del af årsagen.

En tredje fordel ved demokratiet er at det bygger på princippet om *den enkelte borgers rettigheder*. Det skaber en form

for personlig tryghed mod statslige overgreb, som også må siges at være et universelt behov. Også i lande hvor familien og ikke individet opfattes som samfundets grundenhed (såsom i Vietnam), har de enkelte familier behov for retslig beskyttelse mod myndighederne. Netværk af kontakter til andre familier kan også give beskyttelse, men den slags kontakter er altid uretfærdigt fordelt. En af de store positive forandringer i de senere år, er at menneskerettighederne er kommet på dagsordenen over hele kloden. Det gælder ikke mindst i Vietnam, hvor menneskerettighederne fik en fremtrædende plads i forfatningen af 1992, og hvor juristerne fører intens debat indbyrdes om hvordan de skal forstås.

Demokrati = stabilitet

Et af de mest anvendte argumenter mod demokratisering i Sydøst- og Øst-

asien er at pluralisme skaber kaos. For at fortsætte den nuværende gunstige økonomiske udvikling er det nødvendigt, siges det, med social og politisk stabilitet. Til tider knyttes dette til konfucianismens harmoni-ideal.

Nævnte argument skyldes en misforståelse af hvad demokrati er. Demokratisering opfattes som en pludselig indførelse af et flerpartisystem, afholdelse af frie valg, og hurtigt udarbejdelse af en demokratisk forfatning. En sådan form for demokratisering ville nemt komme til at skabe kaos, ikke mindst i Vietnam, hvor nye partier let ville kunne dannes på religiøst og regionalt grundlag, uden følelse af nationalt ansvar. Eksilgrupper med tilgang til store mængder dollars ville kunne købe sig til politisk magt. Er der noget Vietnam ikke trænger til, så er det en tilbagevenden til den nationale splittelse og borgerkrigstilstand der herskede frem til 1975.

Imidlertid er demokratiet ret forstået netop en opskrift på stabilitet. Alle demokratiets tre nævnte fordele bidrager til at skabe en stabil ramme om den politiske virksomhed som gør det muligt at udkæmpe politiske konflikter uden at statsmagten bryder sammen. Således er det veletablerede demokrati en langt bedre garanti for stabilitet end et autoritært regime. Den slags regimer bliver alligevel før eller senere styrtet eller går i opløsning. Hvis derfor Vietnams politiske ledere ønsker at sikre politisk kontinuitet og stabilitet på længere sigt, vil en gradvis demokratisering være eneste farbare vej.

Demokratiets forudsætninger

Et velfungerende demokrati har en serie forudsætninger, hvoraf nogle af de vigtigste er:

- En nationalforsamling som fører reelle debatter, tager afgørelser ved hemmelig afstemning, deler sig i partier eller meningsgrupper, og har mulighed for gennem mistillidsafstemninger at tvinge regeringen til at gå af.

- En loyal opposition som er repræsenteret i nationalforsamlingen, som er nationalt ansvarlig (dvs. ikke regionalt, etnisk eller religiøst baseret), og som repræsenterer et reelt alternativ til den siddende regerings politik.

- Frie, hemmelige valg, der efterfølger en valgkamp hvor nationalforsamlingens forskellige meningsgrupper/partier har fuld adgang til at agitere for deres respektive kandidater.

- Frie medier der fører åben debat, både om ideologi og om praktisk politik, og som desuden kan påpege og kritisere korrupsion og offentligt magtmisbrug.

- En national intelligentsia uafhængig af såvel stat som erhvervsinteresser og som udnytter den frie meningsdannelse

til at føre debat om grundlæggende politiske og moralske spørgsmål.

- Et net af uafhængige organisationer, som ikke kontrolleres af staten, men styrer sig selv og repræsenterer alle slags interesser. Det er dette som med et populært udtryk kaldes „civilt samfund“ („civil society“).

- Et retsapparat som garanterer borgerne/familiernes retssikkerhed.

Er Vietnam på vej mod demokrati?

Det siger sig selv at demokratiets forudsætninger ikke kan etableres pludseligt, hverken gennem dekret eller revolution. De kan kun gradvist bygges op. I Vietnam vil der kunne blive tale om en langsom frigørelse fra kommunistpartiets kontrol som kan minde om den frigørelse fra kongemagten som demokratiets indførelse udgjorde i Vesteuropa. Her er Vietnam faktisk allerede godt på vej. Regeringen er mere selvstændig i forhold til partiets politbureau end tidligere. Nationalforsamlingen er begyndt at føre reelle debatter. Nye lovforslag fra regeringen er ved flere lejligheder blevet sendt tilbage med krav om forandringer. Det gjaldt også grundloven før dens endelige vedtagelse i 1992. Afstemninger er ofte ikke længere enstemmige, og afstemningsresultaterne kommer til offentlighedens kendskab. Dog har medlemmerne af nationalforsamlingen ikke endnu kunnet organisere sig i faste meningsgrupper. Der findes ikke noget der kan kaldes en egentlig opposition, og ved de seneste valg til nationalforsamlingen i juli 1992 fik kun grundigt screenede kandidater lov at stille op.

Hvad medierne angår, er der sket betydelige forbedringer, dels ved at de har en langt mere korrekt nyhedsformidling end tidligere, dels ved at pressen i enkelte tilfælde har rettet kritik mod offentligt magtmisbrug. Men der er overhovedet ikke tale om nogen fri debat i de autoriserede medier. Den foregår illegalt, gennem cirkulerende fotokopier, og der er trods alt tegn til en spirende national intelligentsia. Det mest opmuntrende er fremvæksten af en generation af skønlitterære forfattere der beskæftiger sig med store etiske og politiske spørgsmål: Var f.eks. ofrene under krigen mod USA og Sydvietnam det hele værd? Men fortsat er Vietnams intellektuelle omklamret af alle former for kontrol.

Landet har et betydeligt antal organisationer, men de skal allesammen have offentlig godkendelse, og staten blander sig ofte i deres aktiviteter. Noget „civilt samfund“ med frie organisationer er der derfor ikke tale om. Men organisationernes spillerum er blevet udvidet i de senere år. Ikke mindst er det vigtigt at den nye arbejdslov som regeringen lagde frem

for nationalforsamlingen i maj 1994 fastslog arbejdernes strejkeret. De vietnamesiske arbejdere vil kunne udnytte kommunistpartiets ideologiske arbejdsvenlighed til at sikre sig en mere selvstændig stilling end deres klassefæller i de ikke-kommunistiske lande i Sydøst- og Østasien.

På det retsrlige område har Vietnam gjort store fremskridt. Retsapparatet er i stigende grad blevet adskilt fra den øvrige statsadministration. Overgreb mod anderledes tænkende foregår stadig væk i stor udstrækning, men de kommer nu stadig oftere til den internationale offentlighedens kendskab, og det vietnamesiske retsvæsen har fået langt strengere regler at gå efter. Ikke mindst er det af betydning, at tiltalte nu har ret til en forsvarer.

Alt dette er begyndende skridt i retning af at etablere forudsætningerne for et demokratisk system. Spørgsmålet er nu om landets ledere vover at lade udviklingen gå videre, og om kommunistpartiets kritikere vil vide at udnytte systemets muligheder for at skabe en loyal opposition. Måske vil Vietnams næste generation af politiske ledere se det som et nationalt mål at spille en ledende rolle i Asiens demokratisering. Det kunne modvirke det tilbageslag som må forventes i andre dele af verden, og desuden bidrage til den fred og stabilitet som allerede er Vietnams mål.

¹ De der Ønsker flere detaljer om Vietnams politiske udvikling 1986-93 henvises til min *Democracy in Vietnam?* NIAS-Report no. 16, 1993.

”Democracy in Vietnam?” udkom i oktober 1993, 91 sider på engelsk, 50 kr. + porto hos NIAS, Njalsgade 84, 2300 København S, tlf. 31 54 88 44.

Bildt skuffet over menneskerettigheder

Den svenske statsminister Carl Bildt udtrykte „nogen skuffelse“ over sine samtaler om menneskerettigheder med Vietnams premierminister Vo Van Kiet. Bildt sagde at de havde haft en „åbenhjertig meningsudveksling“ som indbefattede diskussion af enkeltsager. „Jeg sagde til premierministeren... at jeg fandt at der sker meget få fremskridt i dialogen og jeg bad ham endnu en gang om at se på bestemte sager. Dette sagde han at han ville“. Bildts besøg, det første nogensinde af en svensk statsminister, førte også til undersøgelse af måder hvorpå Sverige kan hjælpe Vietnam med dets økonomiske reformer og forøge det økonomiske samarbejde mellem de to lande.

(*Indochina Digest*, 8. april 1994)

Interview med den vietnamesiske matematiker Phan Dinh Dieu:

Anvendt matematik og demokrati

Computerne undergraver kommunismen. I 1960'erne var der nogle, som mente, at edb ville styrke de centraliserede økonomier ved at gøre statens planlægning mere effektiv. Mikrochip'en viste sig mod disse forventninger at genoplive decentraliserede former for kapitalisme. En af dem, der personligt har stået i spændingsfeltet mellem edb og kommunisme er den vietnamesiske matematiker Phan Dinh Dieu. Han er en af de få aktive kritikere af partidiktaturet i Vietnam. Før partikongressen i 1991 skrev Dieu en anmodning til partiledelsen om demokrati og forslag om, at partiet skulle forlade marxismen-leninismen. Denne anmodning blev ikke offentliggjort, men cirkulerede vidt omkring. I september 1992 gav Dieu det følgende interview på sit forskningsinstitut i Hanois udkant.

Af Stein Tønnesson,
forskningsprofessor ved
Nordisk Institut for
Asien Studier

Professor Phan Dinh Dieu, i 1982 offentliggjorde De en artikel i *Vietnamese Studies* under overskriften „Anvendt matematik og edb“. Hvorfor forsøger De nu også med „anvendt demokrati“? Er der nogen grund til, at en matematiker

skulle være politiker?

Jeg er ikke politiker, men jeg ønsker at tage del i mit lands beslutningsprocesser som almindelig borger. Jeg betragter mig som en patriot med særlig omsorg for fattige mennesker, og derfor ønsker jeg at bidrage til udviklingen af mit land. Som videnskabsmand opdagede jeg for nogen tid siden, at marxismen-leninismen ikke havde meget at tilbyde til et land, som prøver at overvinde fattigdommen. Da jeg studerede datalogi, system-

teori og moderne management problemer, indså jeg, at den socialistiske model, der defineres i den marxistisk-leninistiske teori, er uegnet for et samfund, der ønsker en social, økonomisk og videnskabelig udvikling.

Det er indlysende, at Marx og Lenin ikke havde mulighed for at forstå vort moderne samfund. Men de kommunistiske partier i Vietnam og andre steder har naivt forsøgt at anvende marxismen-leninismen i vor tids verden. At dette for-

Kritik fik følger

Kommentar af Wilfred
Gluud

Vi har valgt at bringe ovenstående interview med Phan Dinh Dieu, selv om det blev offentliggjort på engelsk allerede i foråret 1993 i Danmark i NIASnytt 1993 nr. 2. Dels fordi Phan Dinh Dieus synspunkter stadig er interessante og dels fordi offentliggørelsen fik følger.

Phan Dinh Dieu mistede sin post som vice-formand for det nationale Center for Videnskab og Forskning, ifølge Far Eastern Economic Review den 12. august 1993. Officielt grund af uenighed med centrets direktør, fysikeren Nguyen Van Hieu, mens observatører opfattede fyringen som et forsøg fra kommunistpartiet på isolere ham fra potentielle sympatisører. Efter fyringen bad Dieu om at få lov til at undervise i matematik og datalogi på Hanoi Universitet.

Den 2. december 1993 havde Far Eastern Economic Review en artikel om kritik før partiets midtvejskonfe-

rence. Udenlandsvietnamesere smuglede kritiske dokumenter ind i Vietnam, og et der cirkulerede i Hanoi bar titlen "Tiden er inde til at begrave marxismen-leninismen", sikkert taget fra den sidste sætning af første afsnit i interviewet med Dieu. En ændring af titlen som i høj grad må have været provokerende for kommunistpartiet.

Interviewet fik faktisk et langt svar skrevet af Le Quang Vinh, søn af kulturministeren. Svaret blev bragt 21-23. oktober 1993 i Saigon Giai Phong (og i partiavisen Nhan Dan 4-5. november) under titlen "Misforståelser om demokrati og socialisme". Le Quang Vinh forklarer at den vietnamesiske udgave af marxismen-leninismen er en anden end den faldede udgave fra Sovjetunionen, og den vietnamesiske udgave fortsat udvikler sig. Vietnam opfatter nu NEP-perioden 1921-24 i Sovjetunionen med blandingsøkonomi (NEP = ny økonomisk politik) som en korrekt politik, hvor Lenins efterfølgere handlede fejlagtigt ved at forlade denne linie (partisekretær Do Moui henviste også til NEP-perioden på partiets midtvejskonference i januar). At det frie marked skaber nye interesse-

grupper der ønsker at organisere sig uden indblanding fra kommunistpartiet, besvares med at et orkester spiller bedst når der kun er én dirigent.

Men er Vietnam at sidestille med et symfoniorkester? Hvis det kun er tilladt at debattere og have andre meninger inden for kommunistpartiet, så er det højst 2 millioner af Vietnams 60 millioner der deltager i en demokratisk debat.

Dieus forslag om at dele kommunistpartiet for skabe noget der ligner 2 parti-systemet i USA, må skyldes ukendskab til forholdene, for USA er det mest tydelige eksempel på at pengenes magt dominerer parlamentet og at arbejderklassen intet har har at skulle have sagt. I Vietnam må man håbe at parlamentet stadig tiltager sig mere magt, og at der ved næste valg bliver opstillet langt flere kandidater, både af kommunistpartiet og fædrelandsfronten, og at de uafhængige kandidater for en reel chance for at stille op.

Phan Dinh Dieu har nu fået nyt job som ledende medarbejder på et nyt center for informationsteknologi.

Phan Dinh Dieu

Phan Dinh Dieu blev født i 1936 og var for ung til at kæmpe i krigen mod franskmændene og for gammel til at blive mobiliseret under krigen mod USA. Han fik sin uddannelse i 1957, i mellemkrigstiden, underviste i matematik og pædagogik i Hanoi, og i 1962 blev han sendt til Moskva for at forske. Efter at have taget en videnskabelig doktorgrad vendte han hjem til Hanoi i 1967, netop som Vietnamkrigen kulminerede. Da han gerne ville gøre nytte, ophørte han med kun at være matematiker, specialiserede sig i edb og oprettede Vietnams første edb-center. Fra 1977 til 1985 ledede han Institutet for Datalogi og er nu næstformand for Vietnams Nationale Center for Videnskabelig Forskning. Hans nuværende forskningsområde er kunstig intelligens.

Selv om Phan Dinh Dieu aldrig har været medlem af Vietnams Kommunistiske Parti, har han haft politiske tillidsposter. Han var medlem af Vietnams Nationalforsamling fra 1974 til 1981.

søg slog fejl, blev demonstreret af edb-revolutionen, der prægede verden i 1980'erne. Det socialistiske økonomiske systems fejlslag er nu erkendt af så godt som alle. Det, der står tilbage, er at drage konklusionen og forlade marxismen-leninismen helt.

Det ser for mig ud, som om den socialistiske model allerede er forladt i Vietnam på det økonomiske område?

Det vigtigste aspekt i den nuværende situation er modsigelsen mellem ambitionen om at bevare partiets ledende rolle, mens man på samme tid udvikler en fri markedsøkonomi. Dette er en ny kombination. Ingen kommunistisk teoretiker har nogensinde overvejet sådan en kombination som noget permanent.

Kunne det ikke tænkes, at det nuværende politiske system afspejler et asiatisk demokratibegreb i modsætning til et vestligt?

Der kan være en forskel mellem de aktuelle politiske realiteter i Asien og i Vesten, men dette har ikke noget at gøre med forskellige demokratibegreber. Demokrati er demokrati uanset, hvor det anvendes. Det første krav til et demokratisk system er respekt for menneskerettigheder og borgerrettigheder. Det gælder overalt. Og borgerrettigheder skal respekteres ved afholdelse af frie valg. Kernen i et demokratisk system er den måde, hvorpå dets ledere vælges. Demokratiske valg er frie, med hemmelig afstemning, og med ret for enhver til at være kandidat. Hvis disse krav ikke er opfyldt, er der ikke demokrati.

Lad mig tilføje, at der selvfølgelig kan være forskellige grader af demokrati. Det er ikke fuldkomment nogen steder, ikke engang - tror jeg - i Deres land eller i Tyskland, Frankrig eller USA. Et demokratisk kvalitet kan måles på to måder.

Den første er den måde, hvorpå valgssystemet fungerer; giver det et reelt valg, og i hvor stor udstrækning afspejler valget den offentlige mening? Den anden er borgernes mulighed og evne til at øve indflydelse på aktuelle beslutningsprocesser gennem debat i medierne, møder med videre, både på lokalt, regionalt og landsplan.

Forskelle at vælge imellem

Betyder det, at De går ind for et flerpartisystem i Vietnam?

Det vigtigste er ikke at have flere partier eller et „multipartisystem“, men at have et reelt valg. For at have et reelt valg, kan to partier være tilstrækkeligt, men så må der også være forskelle mellem dem.

Er De ikke bange for, at en fremkomst af oppositionspartier kunne skade den nuværende stabilitet i samfundet og den

økonomiske vækst i Vietnam og måske endog føre til kaos?

Jo. Jeg er klar over, at denne fare eksisterer. Det er derfor, jeg siger, at to partier kan være tilstrækkeligt. En grundlæggende matematisk læresætning siger, at en grafisk kurve er i balance, hvis og kun hvis den er tosidig. Hvis der er mange partier, kan et politisk system blive kaotisk - med mindre partierne samler kræfterne omkring to poler. Topartisyndet i USA og Storbritannien har været mere stabilt end mange flerpartisystemer, så som det franske system efter 2. verdenskrig. Men det nuværende politiske system i Vietnam har kun én pol. Så længe al opposition kan holdes nede, er det stabilt, men en dynamisk stabilitet med en positiv udvikling kan kun opnås ved at acceptere, at der kommer en anden pol som opposition. Men læg venligst mærke til, at en „pol som opposition“ ikke indebærer noget destruktivt, men er noget konstruktivt.

De nuværende vietnamesiske ledere synes at have bevæget sig langt i forhold til at acceptere menings- og ytringsfrihed?

Partiets ledende rolle er ikke længere så fundamentalistisk, som den har været. Der var engang, hvor selv vore madrationer blev bestemt ud fra vores loyalitet over for partiet. Nu er der mere frihed, men for mig at se var der mere frihed i 1987 og 1988 end i de følgende år. Dengang oplevede vi begyndelsen til en politisk og teoretisk debat, som blev afskåret af udviklingen sidenhen.

Korruption kan kritiseres

Journalister opmuntres stadig til at afsløre og kritisere korruption og magtmisbrug?

Det er rigtigt, men der er klare grænser. Den største forhindring angår kritik af partiets ledende rolle. Partiet kan ikke kritiseres som sådant på noget plan, ikke engang på distriktsniveau. Korruption kan kritiseres, fordi den ikke er et særligt problem for vores politiske system. Det er et globalt problem. Grundlæggende betyder korruption at „sælge magt“. Magt sælges i de fleste, måske alle, lande, men selvfølgelig i varierende omfang. Den nuværende situation i Vietnam fremmer korruption. I et centralistisk kommunistisk samfund kommer korruptionen af, at der ikke er et marked. Magtens fordele kommer fra institutionaliserede privilegier mere end fra at sælge magt. I demokratiske samfund udelukkes korruptionen i en vis udstrækning af den manglende diskretion eller hemmeligholdelse; frygten for at blive afsløret eller tiltalt nedsætter fristelsen til at sælge magt. I dagens Vietnam har vi det værste fra begge de to verdener: et blomstrende marked, hvor magt kan sælges, og sam-

tidig en høj grad af diskretion og hemmeligholdelse inden for en ledende elite. Da nogle af os anmodede om at få bekendtgjort navnene på de embedsmænd, der i kraft af deres stilling havde fået gratis huse i Ho Chi Minh-byen og derefter solgt dem på markedet, var der ingen, der hørte på os. Det politiske system tillader ikke afsløring af korruptionen, når den foregår på et så højt niveau.

Lad mig vende tilbage til spørgsmålet om demokrati: Tror De, at den „anden pol“ kan udvikles inden for den nuværende Nationalforsamling?

Jeg har kun lidt tiltro til den nye Nationalforsamling (valgt i juli 1992). Valget bestod i et valg mellem nogle få kandidater, som var håndplukkede af partiet og Fædrelandsfronten. Der var omkring 40, der forsøgte at stille op som „uafhængige“, men kun to af dem blev godkendt som kandidater, og de blev ikke valgt. Forsamlingens medlemmers uddannelsesniveau er meget højere end tidligere, men jeg ser ikke nogen i forsamlingen, der kan spille en uafhængig rolle. Debatterne vil forblive inden for de rammer, som partiet har afstukket.

Svag intellektuel klasse

Hvor ser De et håb? Blandt de intellektuelle? Under den seneste partikongres blev der lagt en stor vægt på de intellektuelles rolle.

Før jeg spekulerer over de intellektuelles mulige rolle, kunne jeg tænke mig at spørge: Hvem er de intellektuelle? Har vi faktisk en intelligentsia i Vietnam, en uafhængig social og politisk intellektuel kraft? Dette er et vigtigt spørgsmål for alle samfund, som ønsker at indføre eller forbedre deres demokrati.

Lad mig først nævne den gruppe af intellektuelle, der blev uddannet i perioden under Frankrig. Der var mange respektable og modige personligheder blandt dem. Nogle lever fortsat, men de øver ikke længere nogen særlig indflydelse. Faktisk er der kun få af dem tilbage. Vi bør mindes dem for, hvad de har gjort for vores land.

Dernæst er der et stort antal specialister, der er uddannet under socialismen. I modsætning til tiden under Frankrig, uddanner det socialistiske system snarere specialister end intellektuelle. Vi har ret mange matematikere, fysikere, biologer, ingeniører med flere, og nu får vi flere og flere økonomer. Men de har aldrig lært at tænke samfundsmæssigt. Partiet har tænkt for alle. I almindelighed er specialisternes politiske bevidsthed svag. De bedste kan deltage i ledende funktioner, og som noget naturligt er de medlemmer af partiet. Det er muligt, at mange specialister privat går rundt med demokratiske ideer, men det har vi egentlig ikke nogen mulighed for at vide.

For det tredje er der de intellektuelle fra det tidligere Sydvietnam. De fleste af dem har forladt landet. De kan selvfølgelig vende tilbage og tjene landet på forskellige måder, men for at spille en afgørende politisk rolle må intellektuelle være i kontakt med folket. Et tilbagetrukket eksil er ingen basis for en positiv intellektuel kraft.

Endelig er der de unge - de som nyligt er uddannet eller under uddannelse, og hvis uddannelsesår har været præget af Doi Moi [det vietnamesiske udtryk for „perestrojka“]. I de senere år har vi haft en genkomst af uafhængig litteratur og kunst. Men der er stadig lang vej at gå, før disse tendenser kan omskibes til en reel politisk og samfundsmæssig kraft.

Alt i alt må jeg sammenfattende sige, at vi har en svag intellektuel klasse.

Ægte patriotisk kraft

Betyder det, at De generelt er pessimistisk, eller ser De et håb?

Det forbavser Dem måske, efter hvad jeg har sagt om partiets diktatur, men jeg har stadig håb om, at partiet selv vil forandre sig. Mennesker, som tænker ansvarligt på vort lands fremtid, er nødt til at gå ind for forandring under stabile former. Den bedste måde at opnå det på er at overbevise partiet om, at det skal se virkeligheden i øjnene og forlade de gamle veje. Jeg har skrevet anmodninger, og jeg har talt med partiledere, og de har i det mindste hørt på mig. Forstår De, partiet har to sider, den kommunistiske og den patriotiske. Hvis det kunne fastholde den sidstnævnte og opgive den første, kunne det omdanne sig til en ægte patriotisk kraft. Så vidt jeg ved, er nogle af vore topledere meget oprigtige mennesker.

Men hvordan vil De så få skabt den anden „pol“?

Det vil blive den afgørende prøve på ledelsens ansvarlighed og mod. Hvis de vil være ægte patrioter, må de acceptere omdannelsen af partiet til et patriotisk parti med fuld respekt for de grundlæggende friheder, og de skal indføre frie valg. Og under sådanne omstændigheder vil der fremkomme andre politiske organisationer, som gradvist vil udvikle sig til en konstruktiv opposition. Hvis partiet omdanner sig selv på denne måde, kan det vinde alle valg i lang tid fremover.

Ser De en rolle for Dem selv under sådan en forandringsproces? Er De Vietnams Sakharov?

Som sagt er jeg ikke politiker og har ingen ambitioner. Men som videnskabsmand og patriotisk borger ønsker jeg at deltage. Demokrati kræver aktiv deltagelse.

Fra NIAS nyt nr. 2, 1993, oversat fra engelsk af Annemarie Jørgensen